

V Slovenskej republike, ako štáte s otvorenou ekonomikou, je hospodárstvo pod vplyvom vonkajšieho prostredia, a tak jeho vývoj a prosperita sú závislé od vlády a dômyselných zákonov. Priamo usmerňovaná a sledovaná ekonomika aj v súvislosti s ekonomickým prostredím štátov EÚ je potrebná pre prosperitu celého Slovenska. Rozhovor s členom Výboru NR SR pre financie a rozpočet Radovanom BALÁŽOM prináša redaktorka Parlamentného kuriéra Anna Komová.

Aj vplyv vonkajšieho prostredia má svoj význam



Údaje o hospodárskom raste sú optimistické, čo to znamená v súčasnosti pre Slovensko, ak berieme do úvahy vplyv ekonomiky okolitých štátov?

Hospodársky rast Slovenska patrí k najvyšším v rámci EÚ. V roku 2017 je predpoklad, že slovenská ekonomika porastie o 3,5 %. Firmám na Slovensku sa darí. Majú viac objednávok, čo prináša tvorbu nových pracovných miest. Podľa posledných informácií tento rok vzrastie aj ziskovosť firiem, čo dáva priestor na ďalšie súkromné investície. Toto všetko pozitívne vplyva na príjmovú stránku rozpočtu, preto vláda môže na budúci rok zvýšiť výdavky na školstvo, poľnohospodárstvo alebo obranu. Môžeme naďalej skvalitňovať služby štátu pre občanov, bez toho, aby sme zvyšovali deficit verejnej správy. Deficit na rok 2017 je stanovený na 1,29 % HPD, čo je najnižší za posledné roky. Súčasná vládna koalícia má ambíciu v roku 2019 dosiahnuť prvý raz v histórii Slovenska rozpočtový prebytok. Aj napriek hrozbám, ktoré sú zväčša z našimi hranicami. Napríklad brexit zvýši celkovú neistotu a spomalí ekonomiky našich najvýznamnejších obchodných partnerov. Ale podľa analytikov by prípadné vystúpenie Veľkej Británie z EÚ nemalo mať zásadný vplyv na hospodársky rast Slovenska.

V čom treba vidieť hlavný dôvod rastu ekonomiky Slovenska, aké sú možnosti jeho ďalšieho zvyšovania?

Za hlavné dôvody rastu HDP možno považovať pokračujúci rast domácej spotreby, ako aj

priaznivý vývoj zahraničného obchodu. Rastúca domáca spotreba reaguje na pozitívny vývoj na trhu práce. Jednoducho povedané – viac ľudí pracuje, a tým viac ľudí aj mýňa peniaze na svoju spotrebu. Aktuálna miera nezamestnanosti, podľa posledných štatistík, je na úrovni 9,08 %, a je predpoklad na jej ďalšie znižovanie. To nám dáva nádej, že domáca spotreba sa bude aj naďalej zvyšovať a prispievať k ekonomickému rastu Slovenska. V tejto súvislosti je potrebné spomenúť, že sa dostávame na hranicu, kde sa stretávame s nedostatkom kvalifikovanej pracovnej sily. V niektorých odvetviach nastáva stav, že sú voľné pracovné miesta, ale nedokážu nájsť zamestnancov. Tento fenomén môže v budúcnosti rast ekonomiky spomaliť.

Rastúci vývoj zahraničného obchodu majú na svedomí prevažne automobilky. V tomto roku sa darilo všetkým trom automobilkám a je nesporné, že automobilový priemysel je znova motorom rastu slovenského priemyslu a vývozu. Aj napriek kauze „diesel gate“, ktorá sa týka jednej z tunajších automobiliek, automobilový priemysel posúva produkciu na nové historické maximá. Sila domáceho automobilového priemyslu výrazne narastie po vybudovaní štvrtého závodu značky Jaguár Land Rover. Rast ekonomiky ovplyvnila aj uvoľnená menová politika v eurozóne a nízke ceny energií.

Aby Slovensko malo aj v ďalších obdobiach zabezpečený ekonomický rast, je potrebné neustále pružne reagovať na domáce, ale aj zahraničné faktory. Slovensko musí byť pre podnikateľov za-

ujímavé a musí ponúknuť kvalifikovaných ľudí pre trh práce.

Čo ovplyvňuje konsolidáciu verejných financií, dá sa hovoriť aj o vplyve vonkajšieho prostredia?

Konsolidácia verejných financií je večná téma, hlavne keď sa schvaľuje štátny rozpočet. Každému záleží na tom, aby sa medzera medzi príjmami a výdavkami znižovala a dosiahli vyrovnaný alebo prebytkový rozpočet. Na príjmovej stránke je nevyhnutné zvýšiť účinnosť výberu daní. Aj napriek prijatým opatreniam v boji proti daňovým stále nám „uteká“ značný objem peňazí, ktoré patria do štátneho rozpočtu. Ako príklad – odhady analytikov hovoria, že „vdaka“ daňovým únikom na DPH Slovensko ročne prichádza o 800 mil. až 1 mld. eur. Čo je značná suma, ktorá by určite pomohla ku konsolidácii. Naším úsilím je neustále prinášať nové opatrenia, aby sme priestor pre daňové úniky zúžili. Aj výdavková strana rozpočtu vie napomôcť konsolidácii. Preto som rád, že sa zaviedol projekt „Hodnota za peniaze“. Jeho úlohou je zvyšovať hodnotu, ktorú za svoje peniaze verejnosť dostane. Takéto posudzovanie výdavkov prinesie úspory verejných financií a ich efektívne vynaloženie.

Znižujúca sa nezamestnanosť má asi tiež korene v pozitívnej vyhladke HDP. Čo je dôležité z pohľadu ekonóma, aby sa znižovala nezamestnanosť a zvyšovala zamestnanosť?

Ako som už spomenul, znižujúca miera nezamestnanosti má výrazný vplyv na rast domácej spotreby, a tým aj na rast HDP. V súčasnosti sa blížime k hranici, keď nebudeme vedieť ponúknuť investorom a podnikateľom kvalifikovanú pracovnú silu, hlavne pre priemysel. Preto prebieha diskusia o nevyhnutnej potrebe reformy celého školstva, aby sme vedeli budúce generácie pripraviť na reálne potreby pracovného trhu. Hlavne učňovské a odborné školstvo potrebuje reštart, aby mladí ľudia opäť prejavili záujem o remeslo. Stará ľudová múdrosť – remeslo má zlaté dno – dnes platí dvojnásobne. Nájsť v súčasnosti šikovného a spoľahlivého murára alebo strojníka, je doslova umením. Preto je reforma školstva nevyhnutná pre budúci ekonomický rast Slovenska.

Pri výške nezamestnanosti je potrebné uviesť, že tu máme početnú skupinu dlhodobo nezamestnaných, ktorí si veľmi ťažko hľadajú uplatnenie na trhu práce. Štát sa snaží dlhodobo nezamestnaných rôznymi príspevkami a projektmi začleniť do pracovného procesu, aby získali potrebnú rekvalifikáciu alebo pracovné návyky, a tým zvýšili ich šancu uplatniť sa na trhu práce.

Nové investície znamenajú aj nové možnosti pre rast ekonomiky štátu. Čo je podstatné z pohľadu zákonov, ktoré schvaľuje NR SR, pre úspešné investovanie?

Každý vládny zákon, ktorý sa schvaľuje v NRSR, prechádza v procese schvaľovania aj pripomienkovaním. V tejto fáze sa k daným návrhom zákonov vyjadrujú rôzne asociácie alebo združenia, ktoré zastupujú záujmy svojich členov. Takto získavame názory z praxe a prípadné návrhy na zlepšenie zákonov od ľudí, ktorí v danom odvetví podnikajú. Samozrejme, každý háji svoje, preto je dôležité nájsť rovnováhu tak, aby prijaté zákony nesažili podnikanie a neprinesli nezmyselné povinnosti, ktoré by odradili investorov. Vládna koalícia už na začiatku svojho funkčného obdobia prijala rôzne opatrenia, aby zlepšila podmienky hlavne pre malých a stredných podnikateľov. Napríklad zvýšenie paušálnych výdavkov pre živnostníkov na úroveň 60 %, pričom sa zvýšila maximálna nominálna hodnota na úroveň 20 000,-€. Zníženie sadzby dane z príjmu právnických osôb na úroveň 21 %, pričom každý rok sa táto sadzba bude prehodnocovať. Zrušenie daňovej licencie je tiež opatrením, ktoré zlepšuje podnikateľské prostredie. Všetky tieto návrhy sme konzultovali aj s odbornou verejnosťou.

Môže byť problém regionálnych disparít prekážkou pre ďalší rast ekonomiky?

Slovensko je charakteristické tým, že sú tu veľké rozdiely medzi regiónmi. Samozrejme, vysoké regionálne rozdiely majú negatívny vplyv na rast ekonomiky. Ale každá krajina má rozdiely medzi svojimi regiónmi, dôležité je, aby tie rozdiely boli čo najmenšie. Slovensko je krásna a veľmi rozmanitá krajina. Každý región je niečím špecifický a výnimočný, čo by sme mali využiť v jeho prospech. Sú oblasti, kde sú podmienky na priemysel. Naopak sú oblasti, kde sú vhodné podmienky pre poľnohospodárstvo a agroturistiku. Máme hory, ktoré ponúkajú celoročné využitie pre cestovný ruch. To už nehovorím o množstve geotermálnych prameňov, ktoré sa dajú využiť či už na relax alebo liečbu. Preto je potrebné posudzovať každý región osobitne a rozvíjať tie činnosti, ktoré budú prínosom. Aj tie okresy, ktoré majú vyššiu mieru nezamestnanosti, majú čo ponúknuť. Myslím si, že rozvoj cestovného ruchu v týchto oblastiach by výrazne pomohlo k zníženiu rozdielov medzi regiónmi. Bude potrebné posilniť rozvoj tých produktov cestovného ruchu, ktoré majú vysokú pridanú hodnotu, a prinášajú

vyššiu efektívnosť vynaložených nákladov. Ide najmä o voľnočasové aktivity, ako je vidiecka turistika, zimný a zážitkový cestovný ruch. Väčší dôraz treba kladť aj na podporu rozvoja kúpeľníctva.

Aká pozornosť štátu by mohla odstrániť regionálne rozdiely v oblasti zamestnanosti?

Táto otázka je na samostatný rozhovor. Existuje niekoľko nástrojov, ktoré štát má k dispozícii, aby podporil zamestnanosť v daných regiónoch. V programovom vyhlásení vlády je presne zadefinovaná politika na odstraňovanie rozdielov medzi regiónmi. Znižovanie rozdielov je priesečníkom rôznych sektorových politík. Začína to výstavbou kvalitnej infraštruktúry, aby sme zlepšili dostupnosť regiónov pre investorov alebo turistov. Je schválený akčný plán pre najmenej rozvinuté okresy. Na základe uvedeného programu je zadefinovaná pomoc pre najmenej rozvinuté okresy – Lučenec, Poltár, Revúca, Rimavská Sobota, Veľký Krtíš, Sabinov, Svidník, Vranov nad Topľou, Rožňava, Sobrance a Trebišov. Je možnosť rozšíriť tento program aj na ďalšie okresy, ktoré takúto pomoc potrebujú. Taktiež presadzovanie politiky rozvoja vidieka, bude znamenať zvýšenie ekonomického potenciálu vidieckych regiónov. Napríklad – cieľná podpora rozvoja malých, rodinných a stredne veľkých podnikov najmä z oblasti poľnohospodárstva, potravinárstva, lesníctva a cestovného ruchu.

Daňové úniky a korupcia majú nepochybne dosť značný vplyv na rast ekonomiky štátu. Aké sú možnosti pre obmedzenie ich negatívneho vplyvu, alebo lepšie, odstránenie ich negatívnych následkov?

Vláda vo svojom programovom vyhlásení jasne zadefinovala, ako chce bojovať proti daňovým únikom. Aké opatrenia sa budú prijímať, aby výnos z daní bol čo najvyšší, bez toho aby sme museli meniť sadzby dane. Ako člen Výboru pre financie a rozpočet som absolvoval niekoľko stretnutí s predstaviteľmi Finančnej správy, kde sme diskutovali o zlepšení výberu daní a aké nástroje treba zakomponovať do našej legislatívy. V tejto oblasti sa urobilo veľa, dôkazom čoho je rastúci výber daní. Aj v roku 2017 sa budú prijímať ďalšie opatrenia na boj proti daňovým únikom. Ale tak, ako sa sprísňuje legislatíva, naopak daňoví podvodníci sa stále snažia hľadať nové možnosti, ako zákony obchádzať. Je to nekonečný boj, kde je potrebné stále prichádzať s novými opatreniami, aby bol výber daní čo najvyšší. Ak sa nám to

podarí, vtedy bude možné uvažovať o znížení niektorých daňových sadzieb. Čo znova pridá Slovensku na atraktivitu.

Korupcia je závažný spoločenský, ale i ekonomický problém, ktorý ovplyvňuje aj podnikateľské prostredie. V nadväznosti na schválený Strategický plán boja proti korupcii je ambíciou pokračovať v koordinovanom koncepčnom riešení a plnení preventívnych opatrení za účelom zníženia úrovne korupcie a zvýšenia transparentnosti v celej spoločnosti. Je ambíciou posilniť vnútroštátnu protikorupčnú politiku. Nedávno bol v NR SR prijatý tzv. protischránkový zákon. Ním sa nad rámec medzinárodnoprávných záväzkov v oblasti boja proti praniu špinavých peňazí upravujú požiadavky na subjekty, s ktorými vstupuje štát, resp. subjekty verejného práva do obchodného vzťahu.

Dotkneme sa aj finančnej gramotnosti, ktorá ovplyvňuje ekonomiku štátu. Venujeme sa jej dostatočne?

Vo všeobecnosti sa dá povedať, že Slováci majú pomerne zlý prístup k vedeniu vlastného a rodinného rozpočtu. V minulosti sa mi dostal do rúk prieskum, kde veľkému množstvu opýtaných chýbala finančná rezerva, ktorá je základom pre dennodennú finančnú istotu. Nehovoriac o financiách na strednodobé ciele, ako je bývanie a podobne. Prieskum poukázal aj na ďalšie nepríjemné fakty o finančnom správaní Slovákov. Ľudia dlhodobé ciele neplánujú takmer vôbec. Málo z nich sa zaoberá napríklad otázkou životného štandardu na dôchodku. Akoby všetci očakávali, že sa o nich postará štát. A práve toto je veľmi zarážajúce, čo môže negatívne ovplyvniť ekonomiku štátu a zbytočne zvýšiť jeho výdavky v budúcnosti. Zdá sa mi, ako by väčšina ľudí pozabudla na pointu z rozprávky *O troch grošoch*. Z finančnej negramotnosti vyplývajú finančné ťažkosti domácností. Ak nemám prehľad o peniazoch, nemôžem ich mať pod kontrolou. Preto sa rodinám stáva, že z výplaty „nevyjdú“ a musia si požičať od príbuzných alebo siahnuť po úverových produktoch. V lepšom prípade bankových, v horších prípadoch po nebankových pôžičkách, pri ktorých výrazne preplácajú. A dostávajú sa do začarovaného kruhu. Preto je dôležité začať už pri deťoch a finančnej gramotnosti sa venovať na základnej a strednej škole. Je potrebné prispôbiť učebné osnovy v tejto oblasti súčasným trendom.

Impulzy pre rast ekonomiky štátu

Hospodárstvo Slovenska sa podľa vyjadrenia odborníkov a posledných poskytnutých informácií zlepšuje. Cieľom štátu je vyrovnané hospodárstvo. Deficit krajiny by sa mal každý rok znižovať. Konkrétnejšie informácie ponúka podpredseda Výboru NR SR pre financie a rozpočet Eugen JURZYCA pre Parlamentný kuriér v rozhovore s redaktorkou Annou Komovou.

Čo sa predpokladá, že bude hlavným impulzom pre nárast ekonomiky štátu v ďalšom období?

Krátkodobo to bude dobrá hospodárska situá-

cia u našich obchodných partnerov, čerpanie eurofondov, príchod investorov, rast miezd. Dlhodobo, čo považujem za dôležitejšie, by to mala byť vyššia efektívnosť výdavkov verejnej správy,

nižšia byrokracia, lepšia vymožitelnosť práva, nižšie daňovo-odvodové zataženie, vyššia daňová autonómia samospráv, lepšie vzdelanie (nemám na mysli tituly, ale napríklad čitateľskú, me-